

Het IPA : bezint eer ge begint...

Eind verleden jaar sloten de werkgevers- en werknemersorganisaties het Interprofessioneel Akkoord 2009-2010 af : in tijden van financiële, economische én institutionele problemen is dit een belangrijk element van stabiliteit. Op dit moment is de discussie begonnen over de uitvoering ervan. Misschien vormt dit een laatste gelegenheid om er nog eens over na te denken. Inhoudelijk stuit het akkoord immers op twee fundamentele bedenkingen, van macro en micro-economische aard.

De macro-economische bedenkingen: "It's the demand side, stupid !"

België wordt, zoals de rest van de wereld, getroffen door een zware negatieve schok in de vraag naar goederen en diensten, veroorzaakt door het overslaan van de financiële crisis naar de reële economie. Vandaar de terechte roep naar internationaal gecoördineerde relancemaatregelen. Het IPA zou opgenomen worden in de Belgische bijdrage hiertoe. Past het daar echter in? Meer dan de beperkte en uitgestelde stijging van het nettoloon is de kern van het IPA het wegwerken van het loonkostennadeel t.o.v. de buurlanden. Maar als zelfs exportkampioenen als Duitsland en China een drastische daling van de vraag naar hun producten ervaren, wat is het dan waard dat de Belgische bedrijven hun prijzen met een paar procent kunnen laten zakken? "It's the demand side, stupid!"

Daarnaast is een eenzijdige verlaging van de loonlasten vanuit internationaal macro-economisch oogpunt equivalent aan een devaluatie. Het IPA beoogt dus de concurrentiepositie van de Belgische ondernemingen te verbeteren om zo marktaandeel van de buurlanden af te snoepen. In de literatuur kent men dit als een "beggar-thy-neighbour" beleid, waarbij iedereen verliest indien het navolging krijgt. Het getuigt in elk geval van weinig Europese en internationale solidariteit. Zo beschouwd, is het zelfs nogal cynisch om het IPA onder te brengen in een Europees relanceplan.

Indien er een marge van 1 miljard euro bestaat, ware het veel nuttiger om de zo lang verwaarloosde overheidsinvesteringen te stimuleren.¹ In tegenstelling tot het IPA kan het effect ervan op de begroting tijdelijk blijven, wordt onmiddellijk de vraag gestimuleerd en op langere termijn het aanbod verbeterd door de stijging van innovatie en productiviteit. Zoals we reeds enkele jaren geleden aantoonde, zijn innovatie en verbetering van de productiviteit voor het concurrentievermogen trouwens relevanter dan de loonkosten (<http://www.sherppa.be/loonvorming.pdf>).

De micro-economische bedenkingen : de afbouw van het doelgroepenbeleid.

Maar zijn loonlastenverlagingen dan niet goed voor de tewerkstelling? Naast de prioriteit die het IPA geeft aan loonlastenverlaging, is de financieringswijze ervan opvallend. In functie van een algemene, vereenvoudigde en structurele loonlastenverlaging worden maatregelen ten voordele van de laaggeschoolde en de oudere werknemers teruggedroefd. Ten opzichte van de 25 tot 50- jarige, goed geschoolde werknemers zullen hun loonkosten dus toenemen. Nochtans zijn laaggeschoolden en ouderen twee groepen waarvan de arbeidsparticipatie zich ver beneden het potentieel situeert en waarvoor de definitieve uitstoot uit de arbeidsmarkt dreigt bij werkloosheid. Door de grotere gevoeligheid van de tewerkstelling voor de arbeidskost bij laaggeschoolden én de grotere onmiddellijke inzetbaarheid van oudere werknemers heeft een arbeidskostenverlaging precies bij deze doelgroepen een grote impact op de tewerkstelling. De algemene, vereenvoudigde en structurele arbeidskostenvermindering van het IPA zorgt echter voor een relatief lagere loonkost van 25 tot 50-jarige, goed geschoolde werknemers. Dat zijn precies de werknemers die gemakkelijk herinzetbaar zijn, waarvan de arbeidsparticipatie al bijna het maximum heeft

¹ Zie ook Gert Peersman, "Relanceplan zal economie niet stimuleren", in De Standaard 15/01/2009

bereikt en waarvan het aanbod structureel schaars is wegens de vergrijzing.. Onderzoek van onze collega's in Louvain-la-Neuve heeft trouwens aangetoond dat lastenverlagingen enkel tewerkstelling creëren in de mate dat ze gericht zijn op laaggeschoolden (<http://regards.ires.ucl.ac.be/Archives/RE015.pdf>). We ondersteunen daarom hun pleidooi om, in de plaats van de algemene lastenverlaging te intensifiëren, ze om te zetten in een drastische verhoging van de bijdrageverminderingen voor de lage lonen. Aangezien oudere werknemers meer verdienen omwille van hun anciënniteit is het aangewezen om de lage loondrempel *geleidelijk* te verhogen met de leeftijd.

Bovendien is de sociale en economische positie van laaggeschoolden en oudere werknemers de laatste 25 jaar structureel verslechterd. Voor de laaggeschoolden stelt men in alle geïndustrialiseerde landen de achteruitgang in inkomens- of tewerkstellingstermen vast, ten gevolge van de mondialisering en de informatisering van de economie. Recent wordt eveneens de stijgende armoede duidelijk bij de meer dan 65 jarigen, in vergelijking met andere welvarende landen. De vroege uitstoot uit de arbeidsmarkt die later resulteert in lagere pensioenen is hier misschien niet vreemd aan. De afbouw van het doelgroepenbeleid impliceert dat structureel zwakkere groepen in de samenleving opnieuw meer blootgesteld worden aan de structurele wijzigingen die zich in de kenniseconomie voltrekken, op een moment van economische recessie, waarin de zwakste schouders hoe dan ook het meest worden getroffen. Vanuit het oogpunt van de inkomensongelijkheid is het IPA dus evenmin goed nieuws.

Indien we in tijden van wereldwijde recessie de beperkte budgettaire marge aanwenden voor permanente loonlastenverlagingen en de stimuli in de arbeidsmarkt verplaatsen ten nadele van de zwaksten, dan leidt dit allicht binnen enkele jaren tot lagere participatiegraden, een structureel hoger begrotingstekort en een lager concurrentievermogen door te weinig private en overheidsinvesteringen. Dit klinkt akelig bekend.

Voor deze tekst tekenen de volgende professoren van de Faculteit Economie en Bedrijfskunde van de Universiteit Gent :

- Bart Cockx;
- Gerdie Everaert;
- Freddy Heylen;
- Eddy Omey;
- Gert Peersman;
- Glenn Rayp;
- Koen Schoors;
- Dirk Vande Gaer;
- Rudi Vander Vennet